

Zoobiquity-congres

“Nog ruimte voor verbetering door betere samenwerking”

Op donderdag 12 september 2016 organiseerde het Kennisnetwerk Zoönosen Midden-Nederland het derde Nederlandse Zoobiquity-congres in Ouwehands Dierenpark in Rhenen. De belangrijkste doelstelling van het congres was het bij elkaar brengen van professionals uit de humane en veterinaire gezondheidszorg om hen bewust te maken van de overeenkomsten tussen mens en dier. Die doelstelling is ruimschoots bereikt. “Er is veel overlap tussen humane en veterinaire geneeskunde.”

Het ochtendprogramma begon met een verhandeling over de zoektocht in Suriname van een expeditie van het Leids Universitair Medisch Centrum naar ziekteverwekker uit 1845. Daarna volgden twee duopresentaties waarin veterinaire en humane artsen ziektebeelden bespraken die zowel bij dieren als bij mensen voorkomen. Wat zijn de verschillen? Wat zijn de overeenkomsten? En hoe kunnen veterinaire en humane artsen van elkaar leren? 's Middags liepen de deelnemers in groepjes een klinische ronde door de dierentuin. Onder leiding van dierentuindierenartsen bespraken zij casuïstiek en ontdekten zij overeenkomsten tussen de humane en veterinaire geneeskundige praktijk, maar ook het belang van klinisch redeneren bij zieke (dierentuin-)dieren. Het middagprogramma werd afgesloten met een duopresentatie over obesitas bij mens en dier.

Epidemie op het spoor

Prof. dr. Jaap van Dissel vertelde over de zoektocht van een aantal LUMC-artsen en archeologen naar de ziekteverwekker die ten grondslag ligt aan de epidemie die in 1845 in Suriname het leven kostte van Nederlandse kolonisten.

In de zomer van 1845 voer een aantal Nederlandse schepen naar Suriname. Het plan was een kolonie te stichten op de plantage Voorzorg, tegenover de militaire post Groningen, aan de rivier de Saramacca. Maar bij aankomst ging het snel mis. Een epidemie brak uit, waaraan de helft van de bijna vierhonderd kolonisten bezweek, vooral jongeren en ouderen. Welke ziekteverwekker hen precies velde, is nooit met zekerheid vastgesteld. Gedacht werd aan buiktyfus, maar Van Dissel twijfelde aan die diagnose toen hij zo'n tien jaar geleden voor het eerst van deze geschiedenis hoorde van collega-hoogleraar René de Vries.

Speurwerk

In zijn vrije tijd stortte Van Dissel zich op de zaak. Hij vlooidoede door oude documenten in de Universiteitsbibliotheek en het Nationaal Archief in Den Haag, op zoek naar informatie. Als het geen buiktyfus was, wat was het dan? Onderzoek aan stoffelijke resten zou mogelijk uitkomst bieden, maar de plaats waar de slachtoffers van de epidemie destijds waren

begraven was onbekend. Op basis van oude brieven van het gouvernement en enkele oude tekeningen werd een hypothese opgesteld waar de lichamen begraven moesten zijn. Na de benodigde toestemmingen groeven archeologen de stoffelijke resten op, artsen trokken kiezen om DNA uit het pulpa te halen en met moderne deep sequence technieken werd gezocht naar unieke genen voor ziekten. “We hebben een heleboel ziekten gevonden waar de kolonisten waarschijnlijk mee in aanraking zijn gekomen”, aldus Van Dissel. “Maar een overtuigend bewijs van de doodsoorzaak hebben we nog niet gevonden.” De zoektocht gaat dus nog even door.

Leukemie

Dr. Niels van de Donk en dr. Maurice Zandvliet keken ieder vanuit hun eigen perspectief naar multiple myeloom, ook wel de ziekte van Kahler genoemd. Het acroniem CRAB is een diagnostisch ezelsbruggetje. De aanwezigheid van hypercalcemie, nierfalen (renal failure), bloedarmoede (anemia) en botafbraak (bone lesions) kan duiden op de ziekte. Snel

handelen is dan vereist. Er zijn sinds 2000 veel medicijnen ontwikkeld tegen de ziekte van Kahler. Daardoor is de vijfjaarsoverleving gestegen van tien naar zeventig procent. “Toch is verder onderzoek nodig”, aldus Van de Donk. “Want als een patiënt niet reageert op de medicijnen heeft hij nog maar vijf maanden te leven.” Nieuwe medicijnen worden eerst getest op transgene muizen, vervolgens op mensen. “Daarbij

beginnen we met monotherapie. Daarna krijgen patiënten een combinatie van medicijnen. Het is de kunst om bij de diagnose al die combinatie te kiezen die alle tumorcellen vernietigt zonder dat de cellen uitgroeien tot resistente tumorcellen. Door nieuwe combinaties hopen we de overlevingskansen nog verder te verbeteren.”

“Er zijn veel overeenkomsten tussen mens en dier”, zo begon Zandvliet zijn verhaal. “Maar ook veel verschillen.” De hond is één diersoort, met veel variaties. Ieder ras is vatbaar voor een andere soort kanker. Een hond met acute leukemie heeft een overlevingskans van 1 tot 2 weken. Het stellen van de diagnose is niet altijd makkelijk. “Het kan met een CT-scan, maar soms is een biopsie nodig.” Chemotherapie is de meest gangbare behandeling. “Er wordt gezocht naar meer effectieve behandelmethode, zoals immunotherapie. Maar geld speelt een grote rol in de veterinaire geneeskunde: therapieën zijn duur en de eigenaar moet het zelf betalen. Bij honden geven we dan ook vaak het advies om het beestje te laten inslapen als behandeling niet snel resultaat oplevert.”

Zandvliet heeft het idee dat vanuit de diergeneeskunde meer gekeken wordt naar de humane geneeskunde dan omgekeerd. Dat is jammer, vindt hij. “Het volledige genoom van de hond is in kaart gebracht. Er moeten vergelijkbare dingen te vinden zijn tussen hond en mens.”

Topsportgeneeskunde

Samenwerking tussen humane en veterinaire geneeskunde is zinvol. Dat vinden zowel drs. Stefan Cokelaere, specialist Chirurgie van het Paard en specialist in Sportgeneeskunde en Revalidatie bij het Universitair Diergeneeskundig Centrum in Utrecht als drs. Anne van Vegchel, sportarts en teamarts van het Nederlands korfbalteam. Hun doelen zijn dan ook gelijk: het in optimale conditie krijgen en houden van een atleet. Op het gebied van wetenschappelijk onderzoek is wel sprake van samenwerking, op klinische vlak nog niet, hoewel er veel overeenkomsten zijn:

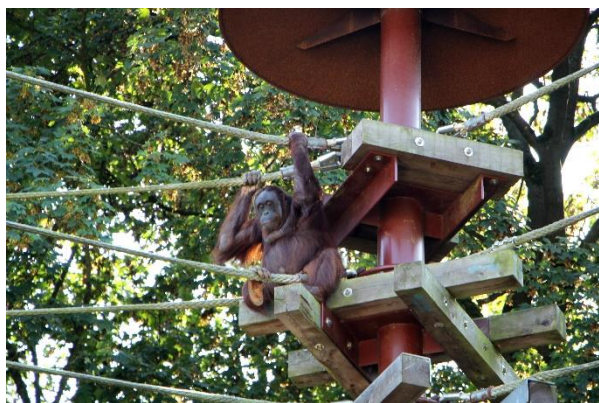
- zowel de humane als veterinaire sportarts zijn onderdeel van een multidisciplinair team;
- goed kijken, goed luisteren en goed voelen is essentieel bij de diagnostiek;
- er is een spanningsveld bij het geven van medicatie: de atleet mag niet dopingpositief zijn;
- er is vaak sprake van een dilemma: hoe krijg je een atleet zo snel mogelijk weer fit (quick fix) enerzijds versus hoe houd je een atleet zo lang mogelijk fit (lange termijn-denken) anderzijds.

“Als humane en veterinaire sportartsen doen we heel veel hetzelfde”, concludeerde Cokelaere. “We weten het alleen niet van elkaar.”

Obesitas

De helft van de Nederlanders van 20 jaar en ouder heeft overgewicht en zo'n veertien procent heeft obesitas. Meer dan de helft van de Nederlandse huisdieren heeft overgewicht en twintig procent heeft obesitas. Risicofactoren (zowel bij mens als dier) zijn onder andere genen, leeftijd, voeding, sociaal economische status en levensstijl. Obesitas leidt bij beide soorten tot schade, waaronder een verminderde levensverwachting en een verminderde kwaliteit van leven. Minder eten en meer bewegen is zowel voor mens als dier een manier

om gewicht te verliezen. “De mens moet het doen”, aldus dr. Ronald Jan Corbee. “Zowel bij zichzelf als bij zijn huisdier.” Gemakkelijk is het niet. “Het bereiken van het streefgewicht is één, vasthouden is het volgende.” Het succespercentage is niet hoog: na twee jaar is slechts 25% nog op zijn streefgewicht. Corbee beschouwt obesitas dan ook als een bijna onbehandelbare ziekte. “Preventie is heel belangrijk”.

De echte gevaren om obesitas te ontwikkelen zitten volgens prof. dr. ir. Jaap Seidell in de omgeving. Hij pleit dan ook voor een collectieve in plaats van individuele aanpak. Met de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht werkt de gemeente Amsterdam samen met professionals in het onderwijs, de zorg, welzijn- en buurtorganisaties, sportclubs en bedrijven aan een gezond gewicht voor de Amsterdamse

jeugd. “Deze integrale omgevingsaanpak werkt. Het totaal percentage kinderen met overgewicht of obesitas is met tien procent gedaald en we zagen een significante daling van obesitas bij kinderen met een zeer lage sociaaleconomische status.”

Waardevol

Volgens de deelnemers heeft het congres bijgedragen aan een zinvolle samenwerking tussen humane en veterinaire artsen. De deelnemers erkennen het belang van samenwerken en constateren dat de wens om samen te werken tussen humane en veterinaire gezondheidszorg steeds vaker gehoord wordt en dat de intentie om samen te werken aanwezig is, maar dat het in de praktijk toch wel lastig blijkt dit te realiseren. “Veterinair en artsen doen veelal vergelijkbaar onderzoek, maar zijn hier niet altijd van op de hoogte en daarom is er nog ruimte voor verbetering door betere samenwerking.”

Foto's: Marlène van Vijfeijken en Liesbeth Vromen

Wat is zoobiquity?

Zoobiquity, ook wel comparative medicine of vergelijkende geneeskunde genoemd, onderzoekt hoe overeenkomsten tussen mens en dier gebruikt kunnen worden voor de diagnose, behandeling en genezing van ziektes bij beiden. Want als we weten hoe een ziekte bij de ene soort kan worden bestreden, ligt genezing bij de andere soort misschien binnen handbereik.